

Broedvogelinventarisatie van Kluut, plevieren, meeuwen en sterns in Groningen in 1994

Kees Koffijberg

Sinds 1987 vinden er in de provincie Groningen integrale broedvogelinventarisaties plaats van Kluten, plevieren, meeuwen en sterns. Deze worden gecoördineerd door de Werkgroep Koloniebroedvogels van Avifauna Groningen, in het kader van het Bijzondere Soorten Project-broedvogels (BSP) van SOVON.

Vanaf 1991 maakt het project tevens deel uit van een meetnet van kustbroedvogels in de gehele internationale Waddenzee dat is opgezet onder vlag van het "Common Wadden Sea Secretariat" (CWSS) in Willemshaven. In 1994 is het achtste jaar aan de reeks toegevoegd. In dit artikel wordt een korte presentatie van de resultaten gegeven.

Methode

Grofweg worden de resultaten op twee manieren verkregen.

In de eerste plaats worden door de Werkgroep Koloniebroedvogels inventarisaties verricht van alle buitendijkse gebieden en de aangrenzende kuststrook in de provincie, zoals de Noordkust, de omgeving van Delfzijl en de Dollard.

Daarnaast wordt geput uit tellingen die door tal van particulieren en instanties worden gedaan, veelal in het kader van de verschillende projecten van SOVON.

Op deze wijze kunnen voor de meeste soorten provincie-dekkende cijfers worden verkregen. Voor de Kleine Plevier is het waargenomen aantal een onderschatting, omdat voor deze soort niet alle potentieel geschikte gebieden worden afgezocht. Ook bij soorten als Kluut, Kokmeeuw en Vissief kunnen lokaal broedende vogels aan de aandacht zijn ontsnapt, maar het effect hiervan op de gehele Groningse populatie mag verwaarloosbaar worden geacht. Veldwerk en interpretatie worden uitgevoerd op grond van de richtlijnen die gelden voor het BSP (Van Dijk 1993). Een meer uitgebreide beschrijving van de werkwijze en een overzicht van de ligging van de verschillende terreinen wordt gegeven door Van Dijk et al. (1988) en Koffijberg & Van Dijk (1989).

Resultaten

Van de vastgestelde soorten zijn de aantallen per gebied vermeld in tabel 1. Alle soorten die vanaf 1987 als broedvogel zijn vastgesteld, werden ook in 1994 opgemerkt.

Hieronder worden de resultaten per soort besproken.

Kluut

In totaal werden 1758 paar Kluten geteld.

De negatieve populatieontwikkeling zoals die vanaf 1987 is waargenomen is hiermee enigszins gestabiliseerd. Zoals gebruikelijk leverden de Noordkust (1108) en de Dollard (474) het leeuwendeel van het totaal. In beide gebieden werden 173 (16%), respectievelijk 181 (38%) paar gevonden op binnendijks gelegen terreinen. Meestal betrof het akkers met bieten (Noordkust 56%; Dollard 99%) of zomergraan (Noordkust 38%).

De verspreiding langs de Noordkust liet hetzelfde beeld zien als in voorgaande jaren, met grote aantallen in de Negenboerenpolder (400), Linthorst-Homanpolder (211) en Noordpolder (282). Elders in de provincie werden veel Kluten aangetroffen in de haven van Delfzijl (48), het industrieterrein van Delfzijl (19), de Punt van Reide (24), de Lauwersmeer (33) en de Midwolderplas (18).

Kleine Plevier

Verspreid in de provincie werden 27 paar Kleine Plevieren waargenomen. Een dergelijk aantal werd ook in de meeste eerdere jaren genoteerd.

De meeste paren werden opgemerkt in opspuitterreinen, vloeivelden en slibdepots. In veel terreinen ging het om enkele broedparen. De vloeivelden van de CSM in Hoogkerk was met 8 paar de best bezette locatie.

Bontbekplevier

Het aantal broedparen van deze soort bedroeg 24. Dit aantal is in overeenstemming met het beeld dat in eerdere jaren werd verkregen. De verspreiding beperkte zich vrijwel geheel tot gebieden met buitendijkse zandstranden, zoals de haven van Delfzijl (9), de Punt van Reide (1) en de Dollard (2). Opmerkelijk zijn de Bontbekplevieren die werden aangetroffen op een dam op de kwelder van de Julianapolder (2) en een natuurontwikkelings-terrein bij Winschoterzijl (2).

Strandplevier

Deze soort leidt in Groningen een sluimerend bestaan. Slechts 1 paar werd gevonden in de haven van Delfzijl, op een in 1993 ontstaan opspuitterrein bij Oterdum.

Dwergmeeuw

Sinds het wegvallen van de kleine populatie in de Lauwersmeer in 1989 worden broedende Dwergmeeuwen incidenteel op de kwelder van de Westpolder of Julianapolder vastgesteld. In 1994 ging het om 3 paar in de Westpolder.

Kokmeeuw

Met 13.177 paar was de Kokmeeuw veruit de meeste talrijke van de onderzochte soorten. Na een jarenlange afname (in 1987 nog ruim 24.000 paar) lijkt de populatie nu stabiel.

De meeste Kokmeeuwen broedden op de kwelders van de Noordkust (9842), het industrieterrein van Delfzijl (930), De Rijpmaa bij Harkstede (650), de Dollard (606), de vloeivelden van de Suikerunie in Hoogkerk (350) en de Tjamme (350).

Stormmeeuw

Deze soort zetelt de meeste jaren uitsluitend op de Punt van Reide en de Dollardkwelder. In 1994 werden hier 1, respectievelijk 3 paar waargenomen. Dergelijke aantallen werden ook in eerdere jaren genoteerd.

Zilvermeeuw

Na de verdwijning van de kolonie(s) in de Lauwersmeer na 1991 hebben Zilvermeeuwen met het industrieterrein bij Delfzijl (bedrijfsterrein Akzo-Nobel) nog één bolwerk in de provincie. In 1994 werden hier 72 paar geteld. Deze kolonie laat recent een negatieve trend zien, die zich ook in 1994 vervolgde.

Elders werden slechts solitaire paren gemeld. Deze bevonden zich op de kwelders van de Julianapolder, Negenboerenpolderen Linthorst-Homanpolder, de haven van Delfzijl en de Dollardkwelder. Het totaal komt hiermee op 77 paar.

Kleine Mantelmeeuw

Net als de Zilvermeeuw, wordt ook de Kleine Mantelmeeuw recent nog vrijwel uitsluitend aangetroffen op het industrieterrein bij Delfzijl. In 1994 was het de enige lokatie en betrof het 9 paar. Dit aantal is het grootste dat hier de laatste jaren is waargenomen.

Visdief

Van deze soort werden 599 paar geteld. Een dergelijk aantal werd ook in 1993 vastgesteld, maar het ligt onder het nivo van de jaren daarvoor. Zoals in de meeste jaren was de grootste vestiging in 1994 die van de Punt van Reide (101 paar). Grotere kolonies langs de kust waren voorts gelegen langs de Noordkust (290 paar), in de haven van Delfzijl (87) en het industrieterrein van Delfzijl (36).

In beide laatstgenoemde gebieden heeft zich een opvallende verschuiving gemanifesteerd van het industrieterrein op het vasteland naar de buitendam van de haven in de Eems. Deze ontwikkeling kan worden toegeschreven aan een beperkte toegang voor recreanten in het havengebied en predatie van Vossen op het industrieterrein.

Tabel 1. Aantal broedparen van Kluut, plevieren, meeuwen en sterns in Groningen in 1994. Bij Kluut is voor Noordkust en Dollard, naast het totaal tussen (...) ook het aantal binnendijs broedende vogels aangegeven.

gebied	Kluut	Kleine Plevier	Bontbek-plevier	Strand-plevier	Dwerg-meeuw	Kok-meeuw	Storm-meeuw	Zilver-meeuw	Kleine Man-telmeeuw	Visdief	Noordse Stern	Dwerg-stern	Zwarte Stern
Westpolder	58 (-)	-	-	-	3	687	-	-	-	25	5	-	-
Julianapolder	47 (5)	-	2	-	-	2426	-	1	-	26	28	-	-
Negenboerenpolder	400 (-)	-	-	-	-	860	-	1	-	30	-	-	-
Linthorst-Homanpolder	211 (-)	-	-	-	-	2110	-	1	-	66	-	-	-
Noordpolder	282 (78)	-	-	-	-	1076	-	-	-	58	-	-	-
Laauwerpolder	37 (21)	-	-	-	-	2514	-	-	-	82	-	-	-
Emmapolder	73 (69)	-	1	-	-	169	-	-	-	3	2	-	-
NOORDKUST, totaal	1108 (173)	-	3	-	3	9842	-	3	-	290	35	-	-
Eemshaven	5	-	3	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-
Hoog-Watum	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Delfzijl, haven	48	-	9	1	-	-	-	1	-	87	12	4	-
Delfzijl, industrieterrein	19	1	2	-	-	930	-	72	9	36	-	-	-
Termunten	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Punt van Reide	24	-	1	-	-	196	1	-	-	101	3	-	-
Dollard	474 (181)	-	2	-	-	606	3	1	-	-	-	-	-
Laauwersmeer	33	-	2	-	-	40	-	-	-	15	17	-	-
KUST, totaal	1717	1	22	1	3	11.614	4	77	9	530	70	4	-
Opende, Strandheem	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hoogkerk, vloeivelden CSM	6	8	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
Hoogkerk, vloeivelden SU	-	2	-	-	-	350	-	-	-	40	-	-	-
Groningen, div. terreinen	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Foxholstermeer	-	-	-	-	-	8	-	-	-	15	-	-	-
Harkstede, De Rijpma	-	-	-	-	-	650	-	-	-	-	-	-	-
Hondshalstermeer	-	-	-	-	-	168	-	-	-	3	-	-	-
Midwolderplas	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
De Tjamme	-	-	-	-	-	350	-	-	-	-	-	-	-
Winschoterzijl	5	4	2	-	-	1	-	-	-	5	-	-	-
Nonnegaat, Termunterzijldiep	6	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Veendam, Woortmanslaan	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Veendam, trafo Wildervanckkan.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Nieuwe Pekela, zandgat	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sellingen, Ruiten Aa	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stadskanaal, Veenhuiz-stukken	5	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	6
Ter Apel, vloeiveld	-	-	-	-	-	34	-	-	-	-	-	-	-
BINNENLAND, totaal	41	26	2	-	-	1563	-	-	-	69	-	-	6
GRONINGEN, totaal	1758	27	24	1	3	13.177	4	77	9	599	70	4	6

In het binnenland werden op zeven plaatsen Visdieven gemeld. De grootste kolonie was hier de vloeivelden van de Suikerunie in Hoogkerk (40 paar).

Noordse Stern

Verspreid langs de kust werden 70 paar Noordse Sterns gevonden. Hiervan zat de helft (35 paar) langs de Noordkust. Vrijwel alle vogels broedden hier op de kwelder van de Julianapolder (28 paar).

Voorts werden grotere vestigingen aangetroffen in de haven van Delfzijl (12) en de Lauwersmeer (17). Het relatief grote aantal in de haven van Delfzijl is aan dezelfde ontwikkeling toe te schrijven als genoemd bij de Visdief.

Dwergstern

In 1993 broedden voor het eerst sinds lange tijd weer Dwergsterns in Groningen (3 paar); op een tweetal lokaties in de haven van Delfzijl. Op één hiervan, een in 1993 opgespoten terrein bij Oterdum, werden ook in 1994 weer Dwergsterns aangetroffen (4 paar).

Zwarte Stern

Er werden slechts 6 paar Zwarte Sterns genoteerd; een dieptepunt sinds het begin van de inventarisaties in 1987. Deze vogels werden gevonden op de Veenhuizerstukken bij Stadskanaal.

Inventarisaties in 1995

In 1995 heeft wederom, inmiddels voor het negende jaar in successie, een integrale inventarisatie plaatsgevonden van in Groningen broedende Kluten, plevieren, meeuwen en sterns. Op dit moment wordt druk gewerkt aan de uitwerking van de veldgegevens. Wie over broedvogel-indicerende waarnemingen van de bovengenoemde soorten beschikt die niet op een andere wijze in het project zullen worden

gesluisd, wordt verzocht contact op te nemen met ondergetekende. Aanvullingen op de in dit verslag gepresenteerde cijfers worden eveneens met belangstelling tegemoet gezien.

Dankwoord

Een woord van dank geldt alle terreineigenaren die toestemming verleenden hun eigendom te betreden.

De inventarisatiegegevens werden bijeengebracht door:

Nico Beemster (RWS/RUG), Sjoerd Boonstra, André Boven, Bert de Bruin, Anne van Dijk, Klaas van Dijk, Henk Dijkstra, Rijk den Held, Fred Helmig (SBB), Rein Hofman, Ab Hummel, Marnix Jonker, Henk Koffijberg, Kees Koffijberg, Ben Koks, Alco van Klinken, Emo Klunder, Anneke Nieuwenhuijs, Ernst Oosterveld, Bert Oving, Aaldrik Pot, Bart-Jan Prak, Aart van der Spoel, Willem Steenge, E. Stroetinga (CSM), Lex Tervelde (SBB), Frans Tijsterman & Nico de Vries (SBB).

De Werkgroep Koloniebroedvogels van Avifauna Groningen wordt financieel ondersteund door de Provincie Groningen.

Literatuur

- van Dijk, K., H. Koffijberg & K. Koffijberg 1988. Broedvogelinventarisatie van Kluut, plevieren, meeuwen en sterns in Groningen in 1987. De Grauwe Gors 16 (2): 7-15.
- van Dijk, A.J. 1993. Handleiding SOVON broedvogelonderzoek. SOVON, Beek-Ubbergen.
- Koffijberg, K. & K. van Dijk 1989. Broedvogelinventarisatie van Kluut, plevieren, meeuwen en sterns in Groningen in 1988. De Grauwe Gors 17 (1): 28-35.

*Kees Koffijberg. Noordpad 52
6822 JJ Arnhem. 085-427985*